

เปรียบเทียบประเพณีอุ้มพระดำน้ำในศาสนาพุทธกับพิธีลอยพระพิฆเนศ

วันคเณศตฤทธีในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

Comparison of the Tradition of Holding the Buddha Image in Buddhism with the Floating Ceremony of Ganesha on the Day of Ganeshturthi in Brahmin-Hinduism

¹ดนัย สิริวารกุล, ²พระมหามงคลกานต์ กลางพนม และ³คงสฤษฏ์ แพงทรัพย์

¹Danai Sithivarakul, ²Phramaha Mongkhokan Khlangpanom and³Khongsaris Pangthrap

^{1,2,3}คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3}Faculty of Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

¹Corresponding Author's Email: Danai78945@gmail.com

Received: July 20, 2023; **Revised:** December 11, 2023; **Accepted:** December 21, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประเพณีอุ้มพระดำน้ำในศาสนาพุทธ 2) เพื่อศึกษาพิธีลอยพระพิฆเนศ วันคเณศตฤทธี ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู 3) เพื่อเปรียบเทียบประเพณีอุ้มพระดำน้ำในศาสนาพุทธกับพิธีลอยพระพิฆเนศ วันคเณศตฤทธี ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร และภาคสนามทำการสำรวจข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ข้าราชการและคนพื้นที่ 10 คน นักวิชาการ 6 ท่าน ในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเพณีอุ้มพระดำน้ำเป็นประเพณีที่เกิดจากความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธรูปสำคัญคู่บ้านคู่เมืองประจำวัดไตรภูมิ คือ พระพุทธมหาธรรมราชา ดังนั้น ในเทศกาลทำบุญสารทไทยจึงมีพิธีอัญเชิญพระพุทธรูปมหาธรรมราชาลงริ้วขบวนเรือไปสงฆ์น้ำ มาทำพิธีที่ท่าหน้าของวัดโบสถ์ชนะมาร ชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ได้ร่วมใจกันอัญเชิญพระพุทธรูปมหาธรรมราชาเข้าพิธีดำน้ำ และสืบทอดประเพณีปฏิบัติต่อมาจนถึงปัจจุบัน 2) ประเพณีลอยพระพิฆเนศวันคเณศตฤทธี ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นประเพณีที่ชาวฮินดูส่งองค์พระพิฆเนศกลับสู่วิมานเบื้องบน หลังพิธี สามวันโดยเชื่อว่า เป็นการอัญเชิญองค์พระพิฆเนศกลับสู่เขาไกรลาสกลับสู่วิมานบน 3) เปรียบเทียบความเหมือนในมิติทางความเชื่อก่อให้เกิดผลต่อชีวิต เพื่อสร้างความสงบสุขแก่ตนเองและครอบครัว ส่งเสริมด้านการมีสัมมาคารวะ ที่สะท้อนถึงความอ่อนน้อมถ่อมตน เพิ่มความรักความสามัคคีแก่ชุมชน ให้คนรู้จักการเสียสละ ส่วนในประเด็นที่ต่างกัน พิธีอุ้มพระดำน้ำ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งมีรากฐานจากความเชื่อในศาสนา การประพฤติปฏิบัติตามจึงช่วยนำความสุขความเป็นสิริมงคลแก่

ตนเองและครอบครัว ส่วนการบูชาพระพิฆเนศ โดยเชื่อว่าพระพิฆเนศเป็นเทพเจ้าแห่งความสำเร็จทั้งปวง มนุษย์สามารถขอในสิ่งที่ตนเองประสงค์ได้ ความแตกต่าง คือ กระบวนการ วิธีการ แต่สอดคล้องกันคือ การใช้ สายนํ้าเป็นตัวเชื่อมโยง ในพิธีกรรมนั้นๆ

คำสำคัญ: ประเพณี; อุ้มพระดำน้ำ; ลอยพระพิฆเนศ; วันคนเฒ่าจตุรฤดี

Abstract

The objectives of this study were 1) To study the tradition of carrying the Buddha in the water in Buddhism, 2) To study the floating ceremony of Ganesha on Ganeshturthi in Brahmin-Hinduism, 3) To compare of the tradition of holding the Buddha image in Buddhism with the floating ceremony of Ganesha on the Day of Ganeshturthi in Brahmin-Hinduism. Information group; 10 government officials and local people, 6 academics, in Mueang District, Phetchabun Province, analysis the content, descriptive presentation. This is a qualitative research. The analysis and presentation of the descriptive research.

The research results found that 1) Tradition of carrying the Buddha image diving is a tradition that arises from the belief in the supernatural power of the important Buddha image at Wat Traiphum, namely Phra Buddha Maha Thammaraja, which has disappeared and villagers came to see the Buddha statue at Koh Rasan Palace in the Pa Sak River Basin in Phetchabun city. Therefore, during the Sart Thai merit-making festival, there is a ceremony to invite Phra Buddha Maha Thammaracha to float in a procession of boats to bathe in water at Koh Rasan Palace. Currently, it is used for ceremonies at the waterfront of Wat Bost Chana Man. The people of Phetchabun Province joined together to invite Phra Buddha Maha Thammaracha to the diving ceremony and continue the tradition of practice until the present day. 2) Ganesha floating tradition on Ganesha Chaturthi day In the Brahmin-Hindu religion is a tradition of carrying the Ganesha floating in the floating ceremony to worship Lord Ganesha. 3) Comparison of the tradition was found that in the same issue between the ceremony is the dimension of belief that produces positive effects on life to create peace for themselves and their families, promote the aspect of having respect that reflects humility, Increase love and unity in the community, let people know the sacrifice. Sections on different issues, the tradition of carrying the Buddha image is a tradition which is rooted in religious beliefs. The practice of following will help bring happiness and prosperity to oneself and one's family. But the ceremony of Ganesha is believed that Ganesha is the god of all success. Human beings can make any wish they wish.

Keywords: Tradition; Holding the Buddha Image; Floating of Ganesha; Ganeshturthi Day

บทนำ

พระพุทธศาสนา และวัฒนธรรม ประเพณี มีบทบาทอย่างสำคัญต่อสังคมไทย นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญในวิถีชีวิต การประพฤติปฏิบัติของแต่ละคน ของครอบครัว และของสังคม เป็นพื้นฐานของสังคมมาตั้งแต่สมัยโบราณ บทบาทของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยก็เปลี่ยนแปลงไป พระสงฆ์ทำหน้าที่หลักในการสั่งสอนชาวบ้าน ประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ แต่นับวันลดบทบาทและสถานะทางสังคมลง สังคมเริ่มมีสิ่งต่างๆ มาทดแทน พระสงฆ์ ชาวบ้าน โดยการอิงจากพิธีกรรม ศาสนาผี พราหมณ์ พุทธ เริ่มปรับบทบาทในการพัฒนาสังคมและชุมชน ช่วยเหลือให้ชาวบ้านสามารถรวมตัวกัน และช่วยเหลือตนเอง

แบ่งปัน และร่วมมือกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ความเป็นอยู่ และความเป็นไป อธิบายอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ทำให้เกิดความสามัคคีในการดำเนินชีวิตและสังคมเกิดความสงบสุข จึงเกิดพิธีกรรมต่างๆ ที่เห็นได้ชัดเจน และอยู่ในพื้นฐานของความศรัทธา (พระครูวินัยธรสุเทพ อภิญาโน (ทับทิมเทศ), 2539)

พิธีกรรมคือ การแสดงออกถึงความเชื่อเหล่านี้ ตั้งแต่คนเกิดมา จนถึงตาย มีพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต พิธีกรรมตามฤดูกาล ตามเทศกาล หรือวันสำคัญที่ศาสนา ส่วนประเพณีนั้นได้กำหนดและกระทำสืบต่อกันมา พิธีกรรมเหล่านี้ นอกจากจะให้ความหมาย เกี่ยวกับชีวิตแล้ว ยังเป็นการกระชับความเชื่อ ความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน และระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทำให้หลักธรรมคำสอน และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของศาสนา ได้รับการเคารพนับถือ และปฏิบัติตามความเชื่อในศาสนา แสดงออกในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้นับถือศาสนานั้น ๆ ซึ่งมีกฎหรือบัญญัติ ที่เรียกชื่อต่าง ๆ กันเป็นแนวทาง อย่างเช่น ในจังหวัดเพชรบูรณ์ยังมีรากเหง้าแห่งความเชื่อหรือวัฒนธรรมดั้งเดิม ทั้งความเชื่อเรื่องผี พราหมณ์และพุทธ อันเป็นรากฐานทางวัฒนธรรม ดังนั้น ชาวจังหวัดเพชรบูรณ์จึงมีความเชื่อที่ว่า ผีมีอยู่จริง เทวดามีอยู่จริง และมีทุกหนทุกแห่ง และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองอยู่ สามารถดลบันดาลให้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างสงบสุขได้ จึงทำให้ชาวจังหวัดเพชรบูรณ์จึงต้องอ่อนน้อมต่อสิ่งเหล่านี้ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ต้นไม้ และชาวบ้านมีความเชื่อกันว่าบ้านที่อาศัยอยู่ละแวกนั้นต่างคนต่างมีความเชื่อไปต่างๆ นานาว่ามี เทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองอยู่ ควรระบุหลักฐานเชิงประจักษ์ ว่า มีความเชื่ออะไร/อย่างไรบ้าง ในพื้นที่ใด

ประเพณีอุ้มพระดำน้ำเป็นประเพณีที่มีเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย เกิดจากความเชื่อเกี่ยวกับ อภินิหารของพระพุทธรูปสำคัญคู่บ้านคู่เมืองคือ พระพุทธมหาธรรมราชา ซึ่งคนหาปลาสองสามีภรรยาทอดแห ได้ที่วังเกาะระสารในบริเวณลุ่มน้ำป่าสักในเขตตัวเมืองเพชรบูรณ์ จึงนำไปไว้ที่วัดไตรภูมิ เมื่อถึงเทศกาลสารท พระพุทธรูปองค์นี้จะหายไปและชาวบ้านจะพบมาลอยน้ำ ที่บริเวณที่ค้นพบเดิม ดังนั้น ในเทศกาลทำบุญสารท หลังจากทำบุญเสร็จแล้วจะมีพิธีอัญเชิญพระพุทธมหาธรรมราชาลงริ้วขบวนเรือไปลงน้ำที่วังเกาะระสาร แต่ปัจจุบันนำมาทำพิธีที่หน้าของวัดโบสถ์ชนะมาร ในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ในวันสารทไทย ชาวจังหวัด เพชรบูรณ์จะร่วมใจกันอัญเชิญพระพุทธมหาธรรมราชา พระคู่บ้านคู่เมืองเพชรบูรณ์เข้าพิธีดำน้ำที่สืบทอด ปฏิบัติกันต่อมาหลายรุ่นหลายสมัย จนกลายเป็นประเพณีอุ้มพระน้ำเป็นประจำทุกปี โดยมีพ่อเมืองเพชรบูรณ์ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ทำหน้าที่อัญเชิญลงดำน้ำที่บริเวณหน้าวัดโบสถ์ชนะมาร ด้วยเชื่อกันว่าการ อุ้มพระดำน้ำจะทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวปลาอาหารจะสมบูรณ์ พืชผลทางการเกษตรจะงอกงามดีให้ ผลผลิตมาก จนก่อให้เกิดเป็นความเชื่อของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์

เทพเจ้าฮินดูในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูที่ชาวพุทธไทยให้ความเคารพบูชากันมาก คือ “พระพิฆเนศ” หรือ “พระพิฆเนศวร” หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “พระพิฆเนศ” เป็นเทพเจ้าที่มีคนเคารพบูชาอย่าง แพร่หลาย ที่สุดในหมู่คนหลายชาติหลายภาษาและทุกชนชั้น ทั้งนี้เพราะความเชื่อในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู พระพิฆเนศ ไม่ถือพระองค์และไม่เคยรังเกียจผู้ใด ทุกคนจึงเข้าถึงพระองค์ได้ ไม่ว่าเด็ก ผู้ใหญ่ คนบุญ คน บาป คนมี คนจน คนวรรณะสูง หรือคนที่ต่ำต้อย พระองค์พร้อมที่จะรับฟังคำวิงวอนของทุกคนที่เข้าหาอยู่ตลอดเวลา พระพิฆเนศเป็นเทพเจ้าที่รู้จักมากที่สุดองค์หนึ่งในสังคมไทยปัจจุบัน โดยทั่วไปเชื่อกันว่าเป็นเทพเจ้าแห่ง

ความสำเร็จที่สามารถจัดปัญหาอุปสรรค และเป็นเทพแห่งความฉลาดและสติปัญญา พระพิฆเนศเป็นโอรสของพระศิวะกับพระนางปารวตี มีตำนานที่กล่าวถึงกำเนิดพระพิฆเนศหลายตำนาน ส่วนในมิติภาษามีการศึกษาในด้านความหมายของ 108 พระนาม ที่ผู้มีความเชื่อเคารพ นับถือใช้สวดภาวนาบูชาอันวน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มความหมาย คือ กลุ่มพระนามที่เนื่องด้วยสถานภาพทางสายตระกูลของพระองค์ กลุ่มพระนามที่เนื่องด้วยลักษณะพระวรกายของพระองค์ กลุ่มพระนามที่เนื่องด้วยคุณลักษณะของพระองค์ และสิ่งที่พระพิฆเนศทรงโปรด เพื่อคลันดาลหรือ ตอบสนองความต้องการของผู้เคารพนับถือให้ครอบคลุมทุกมิติของความจำเป็น

เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้พระพิฆเนศให้พรและคลันดาลให้ประสบความสำเร็จดังกล่าว คือ ผู้เคารพ นับถือความเชื่อ ต้องปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลักศีลธรรม ใครปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เชื่อว่าท่านจะประทานพรให้เร็วขึ้น พระพิฆเนศในสังคมไทยได้รับการยกสถานะและเผยแพร่ความรู้แบบการศรัทธาให้เฟื่องฟูขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 และใช้เป็นตราสัญลักษณ์หน่วยงานราชการ และสถาบันการศึกษาหลายแห่งสืบมา จนกระทั่งระบอบทุนนิยมเสรีประชาธิปไตย ได้เข้ามาสู่สังคมไทย จึงมีกลุ่มคนที่ต้องการใช้คุณค่า พระพิฆเนศ สร้างมูลค่าที่เป็นเงินทองตามระบอบทุนนิยม โดยการผลิตพระพิฆเนศเพื่อจำหน่ายในรูปแบบและราคาที่หลากหลาย และได้รับความนิยมจากผู้มีความเชื่อเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงความคิด ความรู้ ความเชื่อและค่านิยมกับสังคมและวัฒนธรรมอินเดียกับประเทศอินเดีย พระพิฆเนศอมตะเทพ พระพิฆเนศอมตะเทพอินเดียสู่สังคมไทยในมิติภาษาและวัฒนธรรม ชาว อินเดีย ที่เข้าสู่สังคมไทยมานานนับพันปีแล้ว ยังเป็นพลวัตรขับเคลื่อนสังคมไทยสร้าง คุณค่าเพื่อเข้าถึงความเป็นวัฒนธรรมสมัยนิยมได้อย่างมีประสิทธิภาพจนกระทั่งปัจจุบัน (โสภนา ศรีจำปา, 2557)

จากการศึกษาประเพณีอุ้มพระดำน้ำในศาสนาพุทธกับพิธีลอยพระพิฆเนศ วันกณเจตฤติของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ในเบื้องต้น จะทำให้เห็นถึงความเชื่อของมนุษย์ทุกคนที่หาที่พึ่งทั้งทางกายและทางใจ เพื่อเสริมมงคลให้เกิดขึ้นกับชีวิตตนเองและครอบครัว ชาวพุทธก็อาศัยบารมีของพระพุทธเจ้าผ่านพระพุทธรูปปฏิกรณ์แล้วสร้างให้เกิดวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อประโลมใจตนเองและสังคม ส่วนชาวฮินดูที่มีความเชื่อในบารมีของพระพิฆเนศก็จะหาวิธีประกอบกิจกรรมบูชาเพื่อให้ท่านประทานพร จึงเกิดวัฒนธรรมบูชาในวันกำเนิดของพระพิฆเนศขึ้นมา จะเห็นได้ว่าประเพณีทั้งสองนั้น มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อเสริมมงคลแก่ตนเองและครอบครัว กลายเป็นวัฒนธรรมแห่งความเชื่อที่ถือปฏิบัติจนเป็นประเพณี ดังนั้น ในงานนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเปรียบเทียบถึงประเพณีอุ้มพระดำน้ำในศาสนาพุทธกับพิธีลอยพระพิฆเนศ วันกณเจตฤติ ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ในประเด็นประวัติและความเป็นมา ความเชื่อและพิธีกรรม มิติคุณค่าสำคัญด้านคตินิยม ด้านความงาม ด้านความเชื่อ ด้านของการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาสังคม ว่ามีความเหมือนและความแตกต่างกันอย่างไร และมีคุณค่าทางวิชาการและสังคมอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเพณีอุ้มพระดำน้ำในศาสนาพุทธ
2. เพื่อศึกษาพิธีลอยพระพิฆเนศ วันคเณจตุรถี ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู
3. เพื่อเปรียบเทียบประเพณีอุ้มพระดำน้ำในศาสนาพุทธกับพิธีลอยพระพิฆเนศ วันคเณจตุรถี ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และภาคสนามทำการสำรวจข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารตำราทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องกับ รวมถึงเอกสาร โดยมีวิธีศึกษา ดังนี้ 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ด้านพระพุทธศาสนาศึกษาจากคัมภีร์ในศาสนาได้แก่ พระไตรปิฎก และอรรถกถา 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ งานวิจัย หนังสือ ตำรา และบทความที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะใช้หลักฐานเหล่านี้มาสนับสนุน เพื่อหาข้อสรุปและเรียบเรียงเสนอผลการวิจัย แล้วเอกสารของศาสนาพราหมณ์ฮินดูศึกษาจากเอกสารใดเพราะระบุเพียงเอกสารพระพุทธศาสนา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีอุ้มพระดำน้ำและพิธีลอยพระพิฆเนศ วันคเณจตุรถี มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ทำการศึกษาและคัดเลือกประชากรกลุ่มเป้าหมาย กำหนดคุณสมบัติโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง มีคุณสมบัติดังนี้ 1) ผู้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีอุ้มพระดำน้ำ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่กระทรวงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 10 คน 2) ผู้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับพิธีลอยพระพิฆเนศ วันคเณจตุรถี เช่น ผู้นำศาสนาและผู้ประกอบพิธีกรรมเทวสถานพระพิฆเนศเพชรบูรณ์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 3 คน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีการจัดสัมภาษณ์กลุ่มย่อย และการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง Focus group และสัมภาษณ์ไม่ใช้เครื่องมือ เป็นวิธีการศึกษาวิธีการเก็บข้อมูล โดยมีกระบวนการดังนี้ 1) ผู้วิจัยและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมออกแบบแบบสัมภาษณ์และกิจกรรมที่สอดคล้องกับงานวิจัยคือ กิจกรรมอะไร 2) ส่งแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง ได้ค่า IOC เท่าไหร่โปรดระบุ แล้วนำมาแก้ไข 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้ว ลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 5. การเก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้ทั้งจากเอกสารและการลงพื้นที่วิจัย แยกประเด็นคำถาม คำตอบให้เป็นหมวดหมู่

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลค้นหาจุดเด่น คุณค่าประโยชน์ ความเหมือนความแตกต่าง จัดกลุ่มแบ่งประเภทของประเด็นเนื้อหาสาระ ความเป็นมาของแนวคิดและวิธีการปฏิบัติ จัดระบบข้อมูลและทำการเรียงลำดับเชื่อมโยงประเด็น

ขั้นตอนที่ 5 นำข้อมูลที่ได้มาแปรผลเขียนรายงานการวิจัย การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย ในรูปแบบของวิทยานิพนธ์ และบทความวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “เปรียบเทียบประเพณีอุ้มพระดำน้ำในศาสนาพุทธกับพิธีลอยพระพิฆเนศ วันคนเดินจุลศักราช ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู” พบผลการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ หมายถึง พิธีกรรมของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์และผู้ที่เกี่ยวข้องในองค์พระพุทธรูปมหาธรรมราชา เชื่อกันว่า เป็นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ จะนำความสุข ความสงบร่มเย็น และความเจริญรุ่งเรือง อีกทั้งยังส่งผลให้ฝนฟ้าตกตามฤดูกาล ทำให้พืชผลการเกษตรอุดมสมบูรณ์และทำให้ชาวจังหวัดเพชรบูรณ์มีความเจริญรุ่งเรืองอยู่เย็นเป็นสุขตลอดจนเป็นการอุทิศส่วนบุญให้ญาติผู้ล่วงลับไป (แซขวัญ สุนทรสารทูล, 2554) ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ ก่อให้เกิดมิติทางคุณค่าดังนี้

1. ความเชื่อในพระพุทธศาสนา ความเชื่อของประเพณีอุ้มพระดำน้ำเป็นการปฏิบัติกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีของศาสนาและความเชื่อว่าพระพุทธรูปมหาธรรมราชาเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์อย่างแน่นแฟ้น เพราะเชื่อว่าพุทธานุภาพของพระพุทธรูปมหาธรรมราชาช่วยปกป้องรักษา ค้ำครองให้มีความสุข และอวยพรให้มีความอุดมสมบูรณ์ ด้วยพืชพันธุ์ ธัญญาหาร แม่น้ำอุดมสมบูรณ์

1) เชื่อว่าการได้บูชาพระพุทธรูปเจ้า ด้วยดอกไม้ธูปเทียนของหอม ด้วยจิตเลื่อมใสความเชื่อแล้วย่อมทำให้ประสบแต่ความสุขและถือว่าได้เข้าเฝ้าพระพุทธรูปเจ้า

2) เชื่อว่ามีเทวดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในองค์พระพุทธรูปมหาธรรมราชา จะมาปกป้องรักษาให้รอดพ้นจากภัยอันตรายทั้งปวงหากใครไม่เคารพบูชาหรือไม่มีความความเชื่อต่อองค์พระพุทธรูปมหาธรรมราชา ก็จะไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตได้รับแต่ความโชคร้าย ไม่ได้รับความคุ้มครองจากสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในองค์พระธาตุ

3) เชื่อว่าการสร้างพระพุทธรูป ถือว่าเป็นการได้บูชาพระพุทธรูปเจ้า ยิ่งมีมากเพียงใด ถือว่าสถานที่นั้นเป็นที่เจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา และให้สืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป อย่างไรก็ตาม ความเชื่อเป็นการยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์หรือสังคม แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านี้ไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงแต่เป็นที่ยอมรับและยำเกรงของคนในสังคม ผู้เขียนเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ขององค์พระพุทธรูปมหาธรรมราชาแต่อธิบายถึงความศักดิ์สิทธิ์ขององค์พระพุทธรูปโดยทั่วไป ไม่ได้อธิบายถึงความเชื่อต่อพระพุทธรูปมหาธรรมราชา แต่หากดูตามหัวข้อจะเป็นการพูดถึงความเชื่อต่อความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปเจ้า และพระพุทธรูป

2. ความเชื่อของประเพณีอุ้มพระดำน้ำ คือ ประเพณีอุ้มพระดำน้ำที่ได้จัดขึ้นทุกปีและได้นำพระพุทธรูปมาดำนํ้า ชาวจังหวัดเพชรบูรณ์เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ขององค์พระพุทธรูปมาดำนํ้าในการประกอบพิธีจะทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลผลผลิตของการเกษตรจะอุดมสมบูรณ์ และการที่ได้มาร่วมพิธีอุ้มพระดำน้ำจะเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ในการประกอบพิธีจะมีน้ำเป็นสื่อทำให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์รับรู้และได้ขอพรให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คือ องค์พระพุทธรูปมาดำนํ้าได้ช่วยดลบันดาลให้การดำเนินชีวิตของตัวเองและครอบครัว การประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น การค้าขาย ห้างร้านและบริษัทต่าง ๆ ให้มีความเจริญรุ่งเรืองและเชื่อในเรื่องโชคลาภด้วย

3. คุณค่าของประเพณีอุ้มพระดำน้ำ คือ มิติคุณค่าสำคัญที่มีต่อพระพุทธรูปมาดำนํ้าในจังหวัดเพชรบูรณ์ และคุณค่าของงานประเพณีอุ้มพระดำน้ำนั้นทุกด้านประกอบด้วย 1) มิติทางด้านการบูชาพระพุทธรูปมาดำนํ้า 2) มิติทางด้านคติธรรม 3) มิติทางด้านความงาม 4) มิติทางด้านความเชื่อ 5) มิติด้านการท่องเที่ยว 6) มิติทางด้านการพัฒนาสังคม ขอให้อธิบายทั้ง 6 มิตินี้ให้ชัดเจนว่ามีคุณค่าอย่างไร จึงทำให้ผู้ที่มาเที่ยวชมงานประเพณีอุ้มพระดำน้ำ ได้นำหลักธรรมที่กล่าวมาข้างต้นนั้นมาใช้ใน การดำเนินชีวิตประจำวัน เพราะเชื่อว่าธรรมเหล่านี้ย่อมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ดีเป็นที่สมควรแก่การยึดถือเพื่อความผาสุกในชีวิต นอกจากนี้พระพุทธรูปมาดำนํ้าในจังหวัดเพชรบูรณ์ ยังเป็นพุทธานุสดีมีลักษณะที่เตือนสติของผู้พบเห็น สร้างความร่มเย็นเป็นสุขให้เกิดแก่จิตใจให้มีพลังและความมั่นใจที่จะปฏิบัติภารกิจของตนต่อไปด้วยความไม่ประมาท ตั้งตนอยู่ในโอวาทปาฏิโมกข์ตามหัวใจของพระพุทธศาสนาที่ว่าจะ ไม่ทำบาปทั้งปวง จะทำแต่ความดี และจะทำจิตใจให้ผ่องใส อาจจะสรุปเกินข้ออ้างได้ ว่าหากมองเห็นพระพุทธรูปมาดำนํ้าแล้วจะละชั่วทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์ ให้ผู้เขียนพิจารณา แต่เมื่อเกิดทุกข์ภัยก็หันหน้าเข้าหาพระธรรมคำสอน เข้าหาพระพุทธรูปมาดำนํ้าอันเป็นที่กราบสักการะบูชา ในจังหวัดเพชรบูรณ์เพื่อเป็นหลักในการยึดเหนี่ยวจิตใจชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ มีความเชื่อว่าพระพุทธรูปมาดำนํ้าในจังหวัดเพชรบูรณ์มีพุทธานุภาพที่จะช่วยในการบันดาลให้ภัยพิบัติต่าง ๆ ลดลงหรือหมดไปได้ฉะนั้น คุณค่าดังกล่าวนี้เป็นการถวายเป็นพุทธบูชา เป็นพุทธานุภาพ ถือว่า เป็นการปฏิบัติบูชาด้วยการน้อมนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนและบุคคลอื่น ซึ่งเป็นการช่วยสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่งอีกด้วย อันนี้ก็อาจจะสรุปเกินข้ออ้างเช่นกัน ให้ผู้เขียนพิจารณาว่าการอุ้มพระดำน้ำเป็นการเอาหลักธรรมมาประยุกต์อย่างไร (เสกสรรค์ นิยมเพ็ง, 2565)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า พิธีลอยพระพิฆเนศ และการบูชาพระพิฆเนศ วันคเณศจตุรถี ในช่วงเทศกาล “คเณศจตุรถี” ผู้ศรัทธาจะปั้นองค์พระพิฆเนศ ขึ้นมาจากดิน แล้วทำการบูชา จากนั้นส่งเสด็จกลับสู่สวรรค์ ด้วยการนำเทวรูปที่บูชาไปลอยน้ำ เรียกพิธีนี้ว่า คเณศวิสรชัน ชาวฮินดู จะทำพิธีในบ้านหรือเทวาลัย (นุสรา จิตตเกษม, 2560) มิติและคุณค่าสำคัญของพิธีลอยพระพิฆเนศ วันคเณศจตุรถี

1. มิติและคุณค่าด้านการบูชาพระพิฆเนศ คือ การสักการบูชาพระพิฆเนศ มีจุดมุ่งหมายปรารถนาให้ ได้มาซึ่งความสุขความเจริญในชีวิตซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนาด้วยกันทั้งสิ้น แต่ขอให้เป็นการเชื่อโดยใช้วิจารณญาณของผู้มีความเชื่อและนับถือซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของผู้ศรัทธาในสังคมไทยปัจจุบันล้วนแล้วหวังให้

เกิดประโยชน์แห่งความสุขกายสบายใจไม่ว่าจะเป็นเรื่องของโชคกลาง ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ในชาติปัจจุบันและในอนาคตสืบไป

2. มิติและคุณค่าด้านความเชื่อ ความเชื่อของพิธีลอยพระพิฆเนศ วันคเณศตรูถิ ว่าเป็นเทพที่มี ตัวตนอยู่จริงและสามารถประทานพรในเรื่องต่างๆ ที่มนุษย์ต้องการได้ตามปรารถนา เช่น เชื่อว่าพระพิฆเนศเป็นเทพแห่งศิลปวิทยาการทั้งปวง เชื่อว่าพระพิฆเนศเป็นเทพผู้บันดาลโชคกลาง สามารถบันดาลให้มนุษย์มีความร่ำรวยในทรัพย์สินสมบัติต่างๆ เชื่อว่าพระพิฆเนศเป็นเทพผู้ปกป้องคุ้มครองมนุษย์สามารถช่วยมนุษย์ให้พ้นจากอันตรายต่างๆ ได้ เชื่อว่าพระพิฆเนศเป็นเทพผู้มีสติปัญญาเป็นเลิศสามารถช่วยบันดาลให้มนุษย์มีสติปัญญาดีและประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน และแก้ปัญหาต่างๆ ให้แก่มวลมนุษย์ได้ เชื่อว่าพระพิฆเนศเป็นเทพเจ้าแห่งความสำเร็จทั้งปวง สามารถบันดาลให้มนุษย์พ้นจากอุปสรรคทั้งหลายที่ขัดขวางในกิจการงานทั้งปวง เพื่อให้สำเร็จราบรื่นด้วยดีทุก

3. มิติและคุณค่าด้านการพัฒนาสังคมไทย จากเนื้อความยังไม่ค่อยเป็นการพัฒนาสังคมไทย น่าจะปรับหัวข้อเป็นคุณค่าที่มีต่อสังคมไทย ในปัจจุบันผู้ที่นับถือพระพิฆเนศที่ได้รับอิทธิพลการบูชาพระพิฆเนศ ก่อนการทำการกิจการทั้งปวงของกลุ่มบุคคลในหลายสาขาอาชีพ เช่น ประชาชนทั่วไปห้างร้าน บริษัท ตลอดจนถึงบุคคลในวงการบันเทิงของไทย ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายภาพยนตร์หรือละครโทรทัศน์ ในแต่ละครั้งก่อนที่จะมีการเปิดกล้องถ่ายทำจริง การเปิดกิจการ งานพิธีมงคล เจ้าภาพหรือผู้จัดละครหรือผู้สร้างภาพยนตร์อันได้แก่เหล่าดารานักแสดงและทีมงานผู้สร้างทุกคนก็จะต้องมีการประกอบพิธีบวงสรวงพระพิฆเนศและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ก่อนเริ่มการถ่ายทำหรือทำพิธีกรรมต่าง ๆ โดยนำรูปปั้นพระพิฆเนศหรือรูปภาพของพระพิฆเนศ มาทำพิธีบวงสรวงเพื่อขจัดอุปสรรคใด ๆ และสร้างขวัญกำลังใจแก่นักแสดงและทีมงานตลอดจนเจ้าภาพ เจ้าของกิจการ ห้างร้าน ให้การถ่ายทำภาพยนตร์หรือละครนั้นประสบความสำเร็จลุล่วงด้วยดี ซึ่งปัจจุบันก็มีบริษัทผู้ผลิตหนังและละครทุกค่ายในประเทศไทยก็ต้องถือปฏิบัติเช่นนี้เสมอ นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมการไหว้ครูและครอบครูที่หลายหน่วยงานมักจะมีการจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีตามธรรมเนียมและความเชื่อของคนในวงการการแสดงทุกแขนง ซึ่งการประกอบพิธีไหว้ครูแต่ละครั้งนั้นสิ่งที่จะขาดมิได้เลยก็คือ การบูชาองค์พระพิฆเนศด้วยทุกครั้ง

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธศาสนามองว่า พิธีกรรมที่บุคคลผู้ยังมีชีวิตอยู่ประกอบพิธีขึ้นเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ที่สิ้นชีพไปเป็นการทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้บรรพบุรุษและญาติผู้ล่วงลับไป ในวันสาทรไทยและงานประเพณีอัฐมพระค่าน้ำจะเป็นพิธีกรรมซึ่งเชื่อกันว่าเมื่อนำพระพุทธรูปมหาธรรมราชามาค่าน้ำแล้วจะทำให้พืชพันธุ์ธัญญาหารและการดำเนินชีวิตของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ดีขึ้น ส่วนศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นการประกอบพิธีกรรมเพื่อบูชาและอุทิศต่อพระพิฆเนศ และสวดอ้อนวอนขอพรจากเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้การดำเนินชีวิตและธุรกิจมีความเจริญรุ่งเรือง ส่วนที่เหมือนกัน คือ ทั้งศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์-ฮินดู การประกอบพิธีกรรมจะใช้สายน้ำเป็นสื่อให้เห็นถึงความเชื่อและความศรัทธาของศาสนิกชนเอง

ศาสนาพุทธมีความเชื่อในประเพณีอุ้มพระดำน้ำ ที่ได้จัดงานประเพณีอุ้มพระดำน้ำขึ้นทุกปีและได้นำพระพุทธรูปมาดำน้ำ โดยเชื่อว่าจะทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ผลผลิตของการเกษตรจะอุดมสมบูรณ์ และการที่ได้มาร่วมพิธีอุ้มพระดำน้ำจะเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ส่วนศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มีความเชื่อของการได้นำองค์พระพิฆเนศไปลอยน้ำ ในการประกอบพิธีทั้งสองศาสนานี้จะมีน้ำเป็นสื่อทำให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์รับรู้ และได้ขอพรให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นช่วยดลบันดาลให้การดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัว การประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น การค้าขาย ห้างร้านและบริษัทต่าง ๆ ให้มีความเจริญรุ่งเรือง และเชื่อในเรื่องโชคลาภด้วย

มิติและคุณค่าที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติบูชาต่อสิ่งที่เคารพ เช่น การบูชาพระพุทธรูปหรือพระพุทธรูปเป็นการแสดงความเคารพด้วยการให้สิ่งของ เช่น จัดเครื่องสักการะ มีดอกไม้ ธูป เทียน บูชาพระพุทธรูป รูปปั้นหรืออนุสาวรีย์ของบุคคลที่มีคุณต่อสังคมและประเทศชาติ และ การปฏิบัติบูชาเป็นการบูชาด้วยการปฏิบัติตามแบบที่ท่านทำ ปฏิบัติตามคำที่ท่านสอน ได้แก่ท่านปฏิบัติมาอย่างไรก็ปฏิบัติตามท่านสอนอย่างไร แนะนำอย่างไร ก็ทำตามด้วยความเต็มใจ ด้วยการประพฤติปฏิบัติชอบ กระทำแต่สิ่งที่ดีงามเป็นประโยชน์ เช่น ปฏิบัติตามคำสั่งสอน คำเตือน คำแนะนำของพระพุทธเจ้า ของบิดามารดา ของครูอาจารย์ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นทั้งศีลธรรมและความงามของผู้ที่มีความเชื่อในพระพุทธศาสนาย่อมนำมาซึ่งการทอ้งเทียวประเพณีอุ้มพระดำน้ำก็หนึ่งในนั้นที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาตนเองและสังคมสืบไป ส่วนคุณค่าในทัศนะของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นความเชื่อที่ได้ผ่อนอ่อนเทพเจ้าซึ่งเป็นการเริ่มต้นของการดำเนินชีวิตตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวาระสุดท้าย ถ้าใครได้เคารพบูชาพระพิฆเนศแล้วจะทำให้ชีวิตมีแต่ความสุขความเจริญล้วนเป็นคุณค่าของพระเจ้าผู้จัดปัญหาและเป็นพระผู้นำสิ่งดี ๆ ให้แก่ชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความเชื่อในพิธีกรรมพระพุทธศาสนา เป็นพฤติกรรมที่มนุษย์ถือปฏิบัติตามความเชื่อความศรัทธาต่อศาสนาที่มีการปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันมาจนกลายเป็นพิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมเหล่านั้นส่วนมากจะสัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตประจำวัน การทำบุญในเทศกาลต่าง ๆ ของชาวพุทธ ซึ่งมีความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติและพลังลึกลับ โดยเฉพาะความเชื่อต่อดวงวิญญาณบรรพบุรุษว่ายังมีการวนเวียนและดูแลคนในครอบครัวอยู่ และได้ทำพิธีกรรม เช่น ไปทำบุญที่วัดเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับไป สอดคล้องกับความเชื่อในพระพุทธศาสนา คือ ความเชื่อที่มีเหตุผลยึดมั่นในหลักกรรมคือ การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ผลของกรรมดีและชั่วสามารถเวียนว่ายตายเกิดในนรกสวรรค์ได้ มิติและคุณค่าด้านการพัฒนาสังคม เป็นประเพณีก่อให้เกิดสภาพสังคมธรรมชาติทัศนคติ เอกลักษณ์ ค่านิยม โดยความเชื่อของคนในสังคมต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์นั้น ๆ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุต่าง ๆ ฉะนั้น เมื่อเวลาเกิดภัยพิบัติขึ้นมนุษย์จึงต้องอ่อนน้อมร้องขอในสิ่งที่ตนคิดว่าจะช่วยได้ พอภัยนั้นผ่านพ้นไปแล้ว มนุษย์ก็แสดงความรู้คุณต่อสิ่งนั้น ๆ ด้วยการทำพิธีบูชาเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ตามความเชื่อ ความรู้ของตน เมื่อความประเสริฐนั้นคนส่วนรวมสังคมยึดถือปฏิบัติ เป็นธรรมเนียม หรือเป็นระเบียบแบบแผน และทำงานเป็นพิมพ์เดียวกันสืบต่อ ๆ

กันจนกลายเป็นประเพณีของสังคมนั้น ๆ ประเพณีและวัฒนธรรม เมื่อว่าโดยเนื้อความก็เป็นสิ่งอย่างเดียวกัน คือ เป็นสิ่งที่ไม่ใช่มียู่ในธรรมชาติโดยตรง แต่เป็นสิ่งที่สังคมหรือคนในส่วนรวมร่วมกันสร้างให้มีขึ้นแล้วถ่ายทอดให้แก่กันได้ด้วยลักษณะและวิธีการต่าง ๆ ว่าโดยเนื้อหาของประเพณีและวัฒนธรรมที่อยู่ในจิตใจของประชาชน เกี่ยวกับเรื่องความคิดเห็น ความรู้สึก ความเชื่อ ซึ่งสะสมและสืบต่อกันมานานในส่วนรวมจนเกิดความเคยชิน เรียกว่า นิสัยสังคมหรือประเพณี สอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาวิรัชศักดิ์ ธรปัญญา (2554) ที่กล่าวว่า ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ ประชาชนจังหวัดเพชรบูรณ์มีความเชื่อว่า พระพุทธมหาธรรมราชา เป็นพระคู่บ้านคู่เมืองสามารถแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ผู้ที่มพระพุทธมหาธรรมราชาไว้สักการบูชาสามารถลดบันดาลให้แคล้วคลาดปลอดภัย และเป็นสิริมงคลต่อตัวเอง พิธีกรรมที่จัดในประเพณีอุ้มพระดำน้ำ คือ การบวงสรวง การแข่งขันเรือยาว ทำให้ เกิดคุณค่าด้านสุนทรียรสและด้านจิตใจรวมถึงสร้างความรักสามัคคีแก่ประชาชนในชุมชนวัดไตรภูมิรวมถึงชาวจังหวัดชาวเพชรบูรณ์ ในด้านเศรษฐกิจจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีประชาชนทั้งจังหวัดต่าง ๆ และในจังหวัดเพชรบูรณ์เข้าร่วมชมประเพณีทำให้เกิดรายได้แก่ชาวเพชรบูรณ์ในแต่ละปีจำนวนมาก ซึ่งพิธีกรรมดังกล่าวได้สืบทอดกันจนมานานกลายเป็นประเพณีที่จะต้องปฏิบัติทุกปีในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10

2. ความเชื่อของพิธีลอยพระพิฆเนศ วันคนเจนจตุรฤทิ์ ว่าเป็นเทพที่มี ตัวตนอยู่จริงและสามารถประทานพรในเรื่องต่างๆ ที่มนุษย์ต้องการได้ตามปรารถนา เช่น เชื่อว่าพระพิฆเนศเป็นเทพแห่งศิลปะวิทยาการทั้งปวง เชื่อว่าพระพิฆเนศเป็นเทพผู้บันดาลโชคลาภ สามารถบันดาลให้มนุษย์มีความร่ำรวยในทรัพย์สินสมบัติต่างๆ เชื่อว่าพระพิฆเนศเป็นเทพผู้ปกป้องคุ้มครองมนุษย์สามารถช่วยมนุษย์ให้พ้นจากอันตรายต่างๆ ได้ เชื่อว่าพระพิฆเนศเป็นเทพผู้มีสติปัญญาเป็นเลิศสามารถช่วยบันดาลให้มนุษย์มีสติปัญญาดีและประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน และแก้ปัญหาต่างๆ ให้แก่มวลมนุษย์ได้ เชื่อว่าพระพิฆเนศเป็นเทพเจ้าแห่งความสำเร็จทั้งปวง สามารถบันดาลให้มนุษย์พ้นจากอุปสรรคทั้งหลายที่ขัดขวางในกิจการงานทั้งปวง เพื่อให้สำเร็จราบรื่นด้วยดีทุกประการ สอดคล้องกับงานวิจัยของโสภณา ศรีจำปา (2558) พบว่า พระพิฆเนศเป็นเทพเจ้าที่เป็นที่รู้จักมากที่สุดองค์หนึ่งในสังคมไทยปัจจุบัน โดยทั่วไปเชื่อกันว่าเป็นเทพเจ้าแห่งความสำเร็จ ที่สามารถจัดปัญหาอุปสรรค และเป็นเทพแห่งความฉลาดและมีสติปัญญาเป็นเลิศ พระพิฆเนศเป็นโอรสของพระศิวะและพระนางปารวตี มีตัวอย่างตำนานที่กล่าวถึงกำเนิดพระพิฆเนศหลายตำนานส่วนในมิติภาษา มีการศึกษาในด้านความหมายของ 108 พระนาม ที่ผู้ศรัทธาเคารพนับถือใช้สวดภาวนาบูชาอันวอน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มความหมาย คือ กลุ่มพระนามที่เนื่องด้วยสถานภาพทางสายตระกูลของพระองค์ กลุ่มพระนามที่เนื่องด้วยพระวรกายของพระองค์ กลุ่มพระนามที่เนื่องด้วยลักษณะของพระองค์ และสิ่งที่พระพิฆเนศทรงโปรดเพื่อลดบันดาลหรือตอบสนองความต้องการของผู้ที่เคารพนับถือ เจื่อนไขสำคัญที่จะทำให้พระพิฆเนศให้พรและลดบันดาลให้ประสบผลสำเร็จดังกล่าว คือ ผู้เคารพนับถือศรัทธาต้องปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามหลักศีลธรรม ใครปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เชื่อว่าท่านจะประทานพรให้เร็วขึ้น

3. มิติและคุณค่าที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติบูชาต่อสิ่งที่เคารพ เช่น การบูชาพระพุทธรูปหรือพระพุทธรูปเป็น การบูชาด้วยอามิสบูชาเป็นการแสดงความเคารพด้วยการให้สิ่งของ เช่น จัดเครื่องสักการะ มีดอกไม้ ธูป เทียน บูชาพระพุทธรูป รูปปั้นหรืออนุสาวรีย์ของบุคคลที่มีคุณต่อสังคมและประเทศชาติ และ การปฏิบัติบูชาเป็นการ บูชาด้วยการปฏิบัติตามแบบที่ท่านทำ ปฏิบัติตามคำที่ท่านสอน ได้แก่ท่านปฏิบัติมาอย่างไรก็ปฏิบัติตาม ท่านสอนอย่างไร แนะนำอย่างไร ก็ทำตามด้วยความเต็มใจ ด้วยการประพฤติปฏิบัติชอบ กระทำแต่สิ่งที่ดีงาม เป็นประโยชน์ เช่นปฏิบัติตามคำสั่งสอน คำเตือน คำแนะนำของพระพุทธเจ้า ของบิดามารดา ของครูอาจารย์ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นทั้งศีลธรรมและความงามของผู้ที่มีความเชื่อในพระพุทธรูปศาสนาย่อมนำมาซึ่งการ ท่องเที่ยวประเพณีอุ้มพระดำน้ำก็หนึ่งในนั้นที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาตนเองและสังคมสืบไป ส่วนคุณค่าในทัศนะ ของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นความเชื่อที่ได้อ้อนวอนเทพเจ้าซึ่งเป็นการเริ่มต้นของการดำเนินชีวิตตั้งแต่แรก เกิดจนถึงวาระสุดท้าย ถ้าใครได้เคารพบูชาพระพิฆเนศแล้วจะทำให้ชีวิตมีแต่ความสุขความเจริญล้วนเป็น คุณค่าของพระผู้จัดปัญหาและเป็นพระผู้นำสิ่งดี ๆ ให้แก่ชีวิต

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง “เปรียบเทียบประเพณีอุ้มพระดำน้ำในศาสนาพุทธกับพิธีลอยพระพิฆเนศ วันคณ จตุรฤ ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู” ได้พบองค์ความรู้ใหม่ดังนี้

1. พุทธศาสนา มีความเชื่อที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติบูชาต่อสิ่งที่เคารพ ด้วยจัดเครื่องสักการะ มี ดอกไม้ ธูป เทียน และการปฏิบัติบูชาเป็นการบูชาด้วยการปฏิบัติตามแบบที่ท่านทำ และจะนำมาซึ่งการพัฒนา ตนเองและสังคมสืบไป ควรขยายความเพิ่มเติม

2. ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มีความเชื่อที่ได้อ้อนวอนเทพเจ้า ซึ่งเป็นการเริ่มต้นของการดำเนินชีวิต ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวาระสุดท้าย ถ้าใครได้เคารพบูชาพระพิฆเนศแล้วจะทำให้ชีวิตมีแต่ความสุขความเจริญล้วน เป็นคุณค่าของพระผู้จัดปัญหาและเป็นพระผู้นำสิ่งดี ๆ ให้แก่ชีวิต เป็นสิ่งที่น่าจะทราบกันอยู่แล้ว ควรเพิ่มเติม มิติของสังคม และการเปรียบเทียบ

สรุป

ความเชื่อของประเพณีอุ้มพระดำน้ำ ในการประกอบพิธีจะทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ผลผลิตของ การเกษตรจะอุดมสมบูรณ์ เป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว การประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น การค้าขาย ห้างร้านและบริษัทต่าง ๆ ให้มีความสุขเจริญรุ่งเรือง และเชื่อในเรื่องโชคลาภ และเป็นการทำบุญอุทิศให้ญาติผู้ ล่วงลับ ส่วนความเชื่อของพิธีลอยพระพิฆเนศ วันคณจตุรฤ เชื่อว่าพระพิฆเนศเป็นเทพผู้บันดาลโชคลาภ เป็นเทพผู้ปกป้องคุ้มครองมนุษย์ เป็นเทพผู้มีสติปัญญาเป็นเลิศสามารถช่วยบันดาลให้มนุษย์มีสติปัญญาดีและ ประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน เป็นเทพเจ้าแห่งความสำเร็จทั้งปวง สามารถบันดาลให้มนุษย์พ้น จากอุปสรรคทั้งหลายที่ขัดขวางในกิจการงานทั้งปวง

ข้อเสนอแนะ

จากการเปรียบเทียบประเพณีอุ้มพระดำน้ำในศาสนาพุทธกับพิธีลอยพระพิฆเนศ วันคนเถาตุรณีในศาสนาพราหมณ์- ฮินดู มีข้อเสนอแนะดังกล่าวนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ควรนำแนวคิดและคตินธรรมเกี่ยวกับประเพณีอุ้มพระดำน้ำในศาสนาพุทธพิธีลอยพระพิฆเนศ วันคนเถาตุรณีในศาสนาพราหมณ์- ฮินดู ไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาทตามหลักทางศาสนา ควรมีการศึกษาคติธรรมที่แฝงเร้นในพิธีลอยพระพิฆเนศ วันคนเถาตุรณีในศาสนาพราหมณ์- ฮินดู โดยนำมาบูรณาการเกี่ยวกับการเรียนการสอนและการเผยแพร่ศาสนา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีอุ้มพระดำน้ำในศาสนาพุทธกับพิธีลอยพระพิฆเนศ วันคนเถาตุรณีในศาสนาพราหมณ์- ฮินดู โดยการศึกษาในด้านพิธีกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยปัจจุบันเพียงด้านเดียว

2.2 ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีอุ้มพระดำน้ำในศาสนาพุทธกับศาสนาอื่น ๆ เช่น คริสต์ อิสลามและซิกข์

2.3 ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีอุ้มพระดำน้ำในศาสนาพุทธที่มีผลกระทบกับศาสนาอื่นๆ เช่น ศาสนาคริสต์, เต๋า, ขงจื้อ เป็นต้น

บรรณานุกรม

แซงขวัญ สุนทรสารทูล. (2554). สืบสานตำนานท้องถิ่น: ประเพณีอุ้มพระดำน้ำจังหวัดเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์: ม.ป.ท.

นุสรรา จิตตเกษม. (2560). พระพิฆเนศ. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 25(4), 137.

ป็อก เซลซี. (2549). พระศรีคเณศมหาเทพแห่งความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอส.พี.มิลเลียนแนร์.

พระครูวินัยธรสุเทพ อภิญาโน (ทัพบิมเทศ). (2539). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องเทวดาในพระพุทธศาสนา เกรวาท. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระใบฎีกาวิรัชศักดิ์ ธีรปญโญ (2554). ศึกษาประเพณีความเชื่อการอุ้มพระดำน้ำของชุมชนวัดไตรภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เสกสรรค์ นิยมเพ็ง. (2565). นายกเทศมนตรีเมืองเพชรบูรณ์. *สัมภาษณ์*. 27 กันยายน.

โสภณา ศรีจำปา. (2557). บทบาทศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ชิกข์ เซนในการสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัว
สังคมวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายอินเดียในประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*. 35(1),
33-60.